



Nepenthes' høringsvar på
Udkast til Handlungsplan for invasive arter.
August 2008.

Nepenthes hilser handlingsplanen velkommen. Vi kan konstatere, at vi søger samme mål som det der fremgår af nærværende udkast til handlingsplan for invasive arter, og at udfordringen derfor er at finde de rette metoder at opnå dette mål med. Vores høringsvar begrænser sig dog til at omhandle terrestriske miljøer.

Vi er enige i alle hensigter og anbefalinger, men forstået således, at vi dog kun ser dem som en nødvendig platform at starte fra. I høringsmaterialet leder vi forgæves efter anbefalinger af lovmæssige stramninger, mere herom nedenfor.

Til en begyndelse vil vi gerne bidrage med at indkredse problemet, og sætte det ind i den rette forståelsesmæssige ramme.

Naturen slået ud af kurs

To af de største problemer i den danske natur er, at mange hjemmehørende arter er fåtallige eller udryddet, og at der omvendt er mange ikke-hjemmehørende arter (exoter) til stede med større eller mindre udbredelse. Til de sidstnævnte hører de invasive arter, men for at finde frem til de rette løsninger på problemerne kan det være fordelagtigt at betragte dette problemkompleks med de *små ønskede* og *store uønskede bestande* samlet, fremfor at de på de invasive arter isoleret.

Der er mange årsager til problemerne. Forståelsen i brede kredse for problemerne rækker kun få årtier tilbage, og man kan diskutere om den er tilstede endnu. Det danske landskab flyder stadig over i eksempler på naturskadelig praksis med fuld lovhjælp. Landbrugets kvælstofforurening, Fødevarerstyrelsens obstruktioner af udsætninger af bisoner, og vildsvinets erklærede fredløshed iflg. "bekendtgørelse om vildtskader" er blot få blandt mange eksempler på skadelig praksis, der bidrager til det nævnte problemkompleks, og som tilmed har indflydelse på problemet med de invasive arter, selvom man ikke umiddelbart forbinde dem med det. Samtidig er der i intet tilfælde nogle nemme snuptagsløsninger i værktøjskassen, når det handler om invasive arter. De invasive arter er udtryk for problem, men der er i lige så høj grad behov for at fastholde fokus på de processer, som skaber problemerne. Næringsstofforurening, manglende græsning i naturen og fravær af naturlige oversvømmelser og brande er også blandt de vigtigste årsager (5).

Derfor vil vi gerne understrege, at selvom et tiltag i naturforvaltningen umiddelbart ser ud til at have ringe indflydelse på invasive arter og traditionelt sorterer under andre indsatsområder end de invasive arter, så er det væsentligt at få dem med i handlingsplanen. Alle tiltag skal i spil hvis problemet skal begrænses.

Et princip, som vi som forening forsøger at tvinge os selv til at overholde i kampagnesammenhænge er, at fokusere på, hvad vi arbejder for, fremfor hvad vi er imod. I dette tilfælde kæmper vi altså for *store ønskede* og *små eller ingen uønskede bestande*, hvis vi vender problemkomplekset om. Dermed fremgår det tydeligere, at problemet ikke er isoleret til invasive arter, men at de invasive arter kun udgør et hjørne af problemet sammen med eksempelvis reintroduktion af lokalt udryddede arter, naturgenopretning og exoter i skovdriften.



Effekten af introducerede arter er den samme, hvad enten de er spredt som følge af den stærke konkurrenceevne som invasive arter besidder, eller som følge af menneskets favorisering af arten i produktions- eller anden øjemed. At fokusere snævert på spredningsevnen som faktor virker ret arbitrært, når problemet - eller konsekvensen - er en fatal fortrængning af dansk natur, hvilket de menneskespredte arter gør samlet set i langt større omfang end de invasive, det gælder både land-, skov- og havebrugets massive anvendelse af exoter. Vi betragter disse menneskespredte ikke-invasive arter som funktionelt invasive.

Relaterede problemer

Skovdrift

Eksempelvis mener vi, at det erklærede mål om naturnær skovdrift er et stort skridt i den rigtige retning, men netop den aktuelle sag med de invasive arter og de øvrige exoter afslører det største hul i den danske definition af naturnær drift, nemlig den manglende erkendelse af, at naturnær skovdrift altid skal foregå med hjemmehørende arter. Selve hugsten er et så omfattende indgreb i naturens processer, at det burde være det eneste der adskilte arealer med naturnær drift fra urørte skove. For statens vedkommende, dvs. på de arealer der sorterer under skovloven og NBL anbefaler vi derfor, at ikke blot de invasive arter, men i udgangspunktet alle introducerede arter betragtes som uønskede.

Reintroduktion

Et andet eks. er reintroduktion af hjemmehørende men udryddede arter, som er den spejlvendte problemstilling i forhold til de invasive arter. Hvor skovene tidligere var under vedvarende påvirkning af bison, bæver, vildsvin, heste, kvæg og hjorte er der i det store og hele kun hjortene tilbage nu. Set i det lys kan det vel ikke undre, at visse konkurrencedygtige urter, både exoter og hjemmehørende, breder sig ret kraftigt. Derfor er en øget indsats på reintroduktionerne endnu et naturligt værktøj til bekæmpelsen af invasive arter. Det vil være langt bedre, billigere og mere positivt at forbedre vilkårene for de invasive arters naturlige fjender, og så håbe at problemerne stabiliserer sig på et lavere niveau.

Næringsstofbelastning

Næringsstofbelastningen er et kæmpe problem, som også forplanter sig til de invasive arter. I takt med den stigende belastning med næringsstoffer siden ca. 1950 er nøjsomhedsplanterne er blevet fortrængt, mens konkurrenceplanter har overtaget dominansen. Flere af de værste invasive plantearter føjer sig til de fremstormende konkurrenceplanter, så et tiltag imod næringsstofbelastningen vil være vil også gavne kampen mod de invasive planter.

Lovgivningsmæssige mangler

Hvis hævvelse af forsigtighedsprincippet skal give nogen mening i denne sammenhæng, så er et øjeblikkeligt forbud mod opformering, salg og udplantning af alle plantearter på både sortlisten og observationslisten bydende nødvendigt. Iflg. Habitatdirektivet er staten forpligtet til at fjerne invasive arter hvis de truer et områdes naturtilstand, men som det fremhæves flere gange i høringsmaterialet, så er forebyggelse dog ulige nemmere end helbredelse. Helbredelse er oftest umulig.



Der skal være sammenhæng mellem mål og midler, og det mener vi ikke er tilfældet. Man skal ikke undervurdere den udbredte ligegyldighed overfor naturen. Der findes planteskoleejere der lidt firkantet udtrykt mener, at det skal være tilladt at plante hvadsomhelst hvorsomhelst (3), og her hjælper selv verdens bedste oplysningsarbejde intet. Kun forbud og økonomiske sanktioner hjælper i den slags tilfælde, derfor er disse skrappe metoder nødvendige. Det gælder om at udnytte det momentum som dræbersneglene har skabt for sagen. Næsten alle kan efter snegleplagens introduktion bringes til en hurtig forståelse for, hvad problemet med de invasive arter består i, blot ved at hive snegleeksemplet op af hatten.

Oplysning om reintroduktion

Til gengæld er en direkte informationsindsats påkrævet i forhold til journalister i forbindelse med pressemeddelelser og udtalelser fra SNS. I 2007 så vi ved adskillige lejligheder journalister skabe forvirring om emnet, i såvel skrevne medier som radio og TV. Her blev dyr, som ønskes reintroduceret til Danmark (elg, ulv, vildsvin), blandet sammen med invasive arter (nilgås, bisamrotte, vaskebjørn) i flæng (4). Journalister kan generelt ikke forventes at have specifik faglig indsigt, idet de hver især skal dække særdeles bredt, så for at være på den sikre side kan det anbefales at gøre tydeligt opmærksom på forskellen mellem disse to problemstillinger, evt. med henvisning til bæveren som det vel nok bedst kendte eksempel på en ønsket reintroduktion.

Rynket rose

Det antydes i materialet, at direkte forbud mod rynket rose vil have begrænset effekt. Vi mener ikke det kan gå for hurtigt med at høste denne begrænsede effekt, da indsatsen er fuldstændig omkostningsfri. Det gælder for rynket rose såvel som for samtlige andre arter på både sort- og obs-listen. Dette må betragtes som en absolut minimumsindsats, at man starter med at begrænse ulykken, jvf. brandmandens lov. Et forbud må betragtes som en særdeles lavthængende frugt.

Sitkagran skal sortlistes

Vi konstaterer med tilfredshed at klit- og bjergfyr er på den sorte liste, men savner en tredje art med de samme spredningsegenskaber og den samme skadelige effekt på naturen, nemlig sitkagranen. Nordjyllands Amt omtalte i en rapport fra 2007 om et Natura 2000-område sitkagranen som "... nok den væsentligste invasive art i området" (1). SNS har selv i et hæfte om den vilde flora langs kysten opremset en række "Plantearter, der ikke kan anbefales til plantninger i det åbne land", hvor der specifikt nævnes bjergfyr, klitfyr sitkagran og gyvel (2). Vi konstaterer altså for det første, at sitkagranen er offentligt anerkendt som invasiv art i en af de regioner, hvor den gør størst skade. For det andet at SNS implicit har udnævnt sitkagranen som invasiv i sit oplysningsmateriale. Vi tillader os derfor at betragte det som en fejl, at den ikke er havnet på den endelige sortliste i høringsmaterialet, og ser frem til at den får en plads blandt sine ligemænd på denne liste.

Vi anbefaler i denne forbindelse for sitkagranens vedkommende, lige som for de øvrige arter på sort- og obs-listerne, et øjeblikkeligt stop for opformering, salg og udplantning. Dertil anbefales at sætte en frist på en årrække for, hvornår sitkagranen skal være afviklet fra dansk skovbrug. En frist efter hvilken de resterende bestande vil blive fjernet på statslig foranledning for ejerens regning. Det er vigtigt at få gjort op med opfattelsen af, at man som skovejer har frit afgrødevalg i skovene. Det er en landbrugstankegang der ikke kan overføres lovmedholdeligt på skovene, jvf. skovlovens påbud om flersidige hensyn i driften. En gradvis udryddelse af sitkagranen vil være et eksempel på et velvalgt sted at praktisere opgøret med landbrugstankegangen.



Løbende koordinering

Der påpeges i materialet at der ikke findes ”...et organ, der kan sikre en løbende, koordineret vurdering af, om reguleringen er tilstrækkelig set i forhold til de aktuelle og potentielle trusler fra invasive arter.” Det er vel næsten indlysende at et sådant organ bør oprettes, for at imødegå den næststørste trussel mod den biologiske mangfoldighed. I samme ombæring er det ikke nok at give kommunerne hjemmel til at pålægge ejere at fjerne invasive arter. Hvis det skal have effekt skal de kunne tvinges til det. Det kan fornævnte organ også bemyndiges til, ligesom de kan kontrollere, at det forventede forbud mod salg af invasive arter incl. arter på obs-listen overholdes. Endelig kan de forestå drift og kvalitetssikring af et melde-system, hvor alle kan melde fund af arter ind, og hvor de har vidtstrakte beføjelser til at fjerne eller pålægge fjernelse. Dette er primært tiltænkt invasive arter der er i deres vorden.

Mink.

Der er en alt for stor del af minkene i naturen der er nyligt undslupne fra fangenskab. Fra minkavlernes side hævdes det, at det er få brodne kar der forårsager udslippene, og de skulle selv være meget interesserede i at stoppe udslip og fri yngel, da de fri mink i værste fald kan bringe sygdom med tilbage til deres fangenskabsvener. Det må derfor også være muligt med minkavlernes velvilje at indføre en forpligtigelse overfor minkavlere om, at lave foranstaltninger der effektivt hindrer dyr i at undslippe. Derefter har vi stadig problemet med de allerede forvildede mink, men det er vist et af de problemer hvor afhjælpningen er proportional med indsatsen. Der skal simpelthen langt flere fælder op, og her kan partnerskaber med relevante organisationer være vejen frem.

Opsummering af anbefalinger

- a) Lovgivningsmæssige stramninger der hæmmer spredning af invasive arter.
- b) Miljøministeriet skal være en mere udfarende aktør i forhold til at dæmme op for alle årsager til naturforringelser, ikke mindst når indvendingerne retter sig mod andre ministerier, f.eks. hvad angår næringsstofbelastning.
- c) Fjern alle regler der hæmmer reintroduktion og fremmer exoter.
- d) Alle exoter bør være uønskede på offentligt ejede naturarealer, især i skovene.
- e) Sitkagran skal også sortlistes.
- f) Øjeblikkeligt stop for opformering, salg og udplantning af arter på sort- og obs-listerne.
- g) Opret et organ til løbende koordinering af indsatsen.

Referencer:

- 1: Natura 2000-basisanalyse Kærsgård Strand, Vandplasken og Liver Å. Miljøcenter Aalborg 2007.
- 2: Beskyt den vilde flora langs kysterne. Rynket Rose og andre indførte planter udrydder oprindelige og værdifulde plantesamfund. SNS 2004.
- 3: Miljømagasinet. Danmarks Radio P1, 29. sept. 2006.
4. Invasion truer planter og dyr. Jyllands-Posten Øst. 26. sept. 2007.
5. R. Ejrnæs: De ækle fremmede. Weekendavisen 13. juni 2008.